

aký
krásny
obrázok

Memoáre

Andrea Leebová

TATRAN

aký
krásny
obrázok

aký
krásny
obrázok

Memoáre

A n d r e a L e e b o v á

TATRAN

Z anglického originálu Andrea Leeb: Such a Pretty Picture, A Memoir,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve She Writes Press,
USA 2025,

preložila Marianna Bachledová.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2026,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5640. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Zlata Sršňová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © 2025 Andrea Leeb

Translation © Marianna Bachledová 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2026

ISBN 978-80-222-1871-9

Pre Sarai

Poznámka autorky

Toto dielo nie je fikcia. Opisované udalosti a zážitky sú pravdivé a v najvyššej možnej miere odrážajú moje spomienky. Všetky mená okrem mien mojich najbližších rodinných príslušníkov i miesta boli vzhľadom na súkromie spomínaných osôb zmenené.

Část první
1962 - 1969

1. kapitola

Začalo sa to, keď ma po prvýkrát kúpali. V ten sobotný večer koncom septembra roku 1962 sa moji rodičia chystali na večeru s priateľmi na Manhattane. Matka to nazvala „rande“, hoci už boli manželia.

Stála som v detskej izbe, o ktorú sme sa delili so sestrou Sarai, a pozerala som sa, ako ju mama oblieka do dupačiek. Potom príde na rad môj pravidelný večerný kúpeľ. Vždy som sa naň tešila, vedela som, že je to jediná chvíľa, keď mi matka konečne venuje plnú pozornosť.

Uložila Sarai do postielky a oslovila ma: „Andrea, poprosila som ocka, aby ťa okúpali, kým sa vychystám.“ Pohladkala ma po hlave.

Pokúsila som sa zakryť sklamanie núteným úsmevom, pretože matka vyzerala nadšene. Bývali sme v byte vo štvrti Queens. Hoci matka milovala Manhattan, ktorý nazývala „tým skutočným mestom“, chodievala tam len zriedka. A keď sa tam aj dostala, vždy so sebou musela ťahať štvorročnú mňa a dvojročnú Sarai.

„Ocko ma chce okúpať?“ Zahryzla som si do spodnej pery.

Otec vyučoval angličtinu na miestnej strednej a po večeroch sám chodil do školy, lebo si dorábal magisterské štúdium, takže kým dorazil domov, ja som už bola v posteli. Keď občas prišiel domov skôr, sedával sám v obývačke, počúval platne alebo čítal hrubé knihy a popíjal pritom akúsi čiru tekutinu s množstvom ľadu, ktorá vyzerala ako voda, ale volala sa džin.

Matka sa zasmiala. „Samozrejme, že chce. Ocko ťa má rád.“

Vzala ma za ruku a odvieďla do kúpeľne. Otec stál pred umývadlom v čerstvo vyžehlenej košeli a boxerkách, matka mu žehlila dokon-

Andrea Leebová

ca ešte aj spodnú bielizeň. Obrátil sa k nám a usmial sa. Môj tmavovlasý tmavooký otec mal rovné biele zuby a široký úsmev. Keby nemal trochu odbité z predného zuba, jeho úsmev by bol dokonalý.

„Buď pri ockovi dobrá,“ požiadala ma matka a podala mi svoju ruku, akoby som bola nejaký darček.

Ostali sme s otcom sami a hľadeli na seba. „Tak poď, kráska. Napustíme ti vaňu.“

Kým otec napúšťal vaňu, ja som sa vyzliekla. Sledovala som, ako nastavuje teplotu a skúša ju rukou.

„Povedz mi, či môže byť takáto,“ oslovil ma, keď sa vaňa naplnila.

Nahá som sa predklonila a strčila som ruku do vody. Pripadala mi teplá, ale nie príliš.

„Dobrá,“ vyhlásila som.

„Používaj celé vety. Voda je dobrá.“

„Voda je dobrá,“ zopakovala som po ňom.

„Moje múdre dievčatko.“ Otec ma zodvihol a pritisol si ma k hrudi. Voňal ako limetka s pracím práškom. Mal hladkú, čerstvo oholenú tvár.

Na jednom líci mu ostala bodka peny na holenie. „Tu si sa zabudol utrieť.“ Prstom som sa dotkla peny.

Otec sa rozosmial, dal mi slizkú pusku a posadil ma do vane. „Skoro som zabudol na kačičku.“ Vybral z police žltú gumenú kačičku. Nebola moja, patrila Sarai. Ja som sa už na gumené kačičky cítila pristará. Keďže som sa však tešila, že mi venuje pozornosť, vzala som si ju.

Mama nechala na kraji vane pripravenú ružovú frotírovú rukavicu. Namočila som si ju a namydľila, presne ako ma učila. Potom som si tvár i krk vydrhla rukavicou. Otec kľačal pri vani. Nevidela som mu na nohy ani na ruky, ale vyzeralo to, akoby sa zvíjal.

„Ocko?“

Pozrel sa mi do očí. „Hraj sa s kačičkou, ocko ťa poumýva.“ Siahol do vane a vzal mi rukavicu. „Však je to príjemné?“ opýtal sa a hladil ma pritom po tele.

Neodpovedala som. Šúchal mi krk, hrud', nohy a potom miesto

Aký krásny obrázok

medzi nimi. Nepoužíval mydlo, len dľaň. Dýchal sťažka a čoraz rýchlejšie.

„Už je studená voda,“ ozvala som sa. Klamala som, ale otcovo dychčanie ma desilo. Spôsob, akým sa ma dotýkal, bol čudný: bolo to príjemné aj nepríjemné zároveň.

Nereagoval, a tak som ho oslovila menom, tentoraz hlasnejšie. Posunula som sa k stene, aby na mňa nedočiahol. Chcela som sa postaviť. Vyskočiť z vane.

Najskôr sa ozvalo klopkanie matkiných opätkov a potom som ju uvidela. Matka bola drobná a útla, mala husté čokoládovohnedé vlasy, porcelánovú pokožku a jemné, ale výrazné črty s vysokými, no obľými lícnymi kosťami. Všetci vraveli, že vyzerá ako filmová hviezda. Ešte sa nestihla celkom obliecť, mala na sebe len čiernu spodničku, priesvitné čierne pančuchy a lodičky.

„David, čo ti to tak dlho...“ Nedokončila. „Preboha, čo to robíš?!“

Otec odo mňa prudko odtiahol ruku. Trochu sa predklonil a vytiahol si hore boxerky. Zvraštil tvár. Nevedela som, či je nahnevaný, alebo vystrašený. Alebo oboje.

„David!“ Matkin hlas znel presne tak, ako keď sa raz zľakla, že sa chystám vbehnúť medzi autá.

Otec vstal, a keď sa k nej otočil, znova zakvílila. Kvíliła bez slov, ostrým a vysokým tónom, pripomínalo to zavýjanie. Nikdy viac som nikoho nepočula takto kvíliť. Bála som sa pohnúť a zvierala som kačičku. Vtom sa matke podlomili nohy. Poskladala sa ako papierová bábika. Otec ju stihol zachytiť, než si udrela hlavu o dlaždice.

„Maminka!“ zajačala som. „Čo sa stalo maminke?“ Rozplakala som sa.

„Čuš a vylez z tej prekliatej vane!“ Otec kľačal na zemi a tisol si k hrudi matkino nevládne telo. On bol veľmi veľký a ona veľmi malá, vyzerala v jeho náručí ako dieťa. „Marlene, preber sa! Prosím ťa, preber sa!“

S roztrasenými nohami som vyliezla z vane. Chcelo sa mi vracat'. Keď som videla matku, ako leží otcovi v náručí, myslela som si, že je mŕtva. Myslela som si, že sme ju zabili.

„David,“ zašepkala po pár sekundách.

Andrea Leebová

Keď som začula jej hlas, rozplakala som sa ešte viac. „Maminka.“
Chcela som ísť k nej, ale otec ma dlaňou zastavil.

„David, ja nevidím,“ povedala hlasnejšie. „Som slepá.“

2. kapitola

Holá a mokrá som išla za otcom, ktorý preniesol matku z kúpeľne do spálne.

Položil ju na okraj postele. „Nevidím,“ zopakovala.

„To nič, miláčik,“ hladil ju po vlasoch. „Som tu.“ Matka si chcela obliecť luxusné čierne šaty. Ostali na vešiaku ležať uprostred postele. „Pomôžem ti obliecť sa,“ povedal. „Všetko bude dobré.“

Pomohol jej natiahnuť šaty cez hlavu a trafiť paže do otvorov. Stála som pri stene a sledovala som to. Na holom tele mi naskákala husia koža. Počula som Sarai, ako plače za matkou, ale nikto si ju nevšímal.

„Už to skoro máme,“ povedal otec. Šaty mali na chrbte zapínanie v podobe drobných perlových gombíkov a on jej ich pozorne jeden po druhom pozapínal. Keď skončil, pozrel sa na mňa a zamračil sa.

„Čo tu stojíš?“

„Je maminka v poriadku?“

„Sestra ti plače. Choď ju pozrieť! A daj si, preboha, nočnú košeľu!“

Sarai stála v postieľke v našej detskej izbe a prstekom zvierala mreže. Po tvári jej tiekli slzy. Plyšového psíka Pupíka, s ktorým spávala, hodila na zem. Zodvihla som ho a vrátila jej ho. „Chudák Pupík,“ snažila som sa hovoriť upokojujúco.

„Nie!“ Znova ho zahodila ponad mrežu. „Maminku.“

Za bežných okolností by som sa ju pokúsila utešiť. Dokonca by som k nej vliezla do postieľky, ale tentoraz nie. Myslela som len na to, že sa musím vrátiť k matke.

Matka mi na posteli nechala pripravenú nočnú košeľu. Dotkla som sa mäkkého flanelu a ružovej stužky na krku. Videla som, ako ju vy-

Andrea Leebová

berá z bielizníka. Položila mi ju na posteľ, uhladila dľaňami a pritom si pohmkávala. Vyzerala taká šťastná. Keď som sa do tej košeľe navliekala, spomenula som si, ako sa zatvárala, keď vošla do kúpeľne, a v ušiach sa mi rozoznelo jej kvílenie. Znova som sa rozplakala.

Rodičov som našla v obývačke. Matka sedela na gauči. Vyzerala krásna, ale krehká, ako jedna z tých sklenených figúrok, čo mala na policičke v spálni.

Otec popred ňu pochodoval tam a späť. Mračil sa a striedavo pritom zatínal a uvoľňoval päste. Oproti gauču stál televízor a ja som sa predeň postavila, dosť blízko k matke, aby som ju mohla pozorovať a zároveň som nevošla do cesty otcovi.

„Maminka, aká si pekná,“ usmiala som sa na ňu. Čakala som, že aj ona sa usmeje. Keď to nespravila, pichlo ma v hrudi. Zadržala som dych, aby som sa znova nerozplakala, ale aj tak sa mi pustili slzy. Utrela som si tvár rukávom nočnej košeľe, aby si to otec nevšimol. „Idete na večeru?“

„Nebuď hlúpa!“ zahriakol ma otec. „Beriem ju do nemocnice.“

„Maminka!“ Sarai v detskej izbe vrieskala.

Matka vstala, ale otec ju chytil za pažu a jemne ju zatlačil späť na gauč.

„Povedal som ti, aby si sa postarala o sestru,“ oslovil ma.

„Ona nechce mňa, ale maminku.“

„David, choď ju vziať!“ požiadala ho matka rozhodne.

„Andrea ju môže postrážiť,“ vyhlásil. „Veď ju ten plač nakoniec unaví a zaspí. Kým príde opatrovatelka, musíš odдыхovať.“

„Chcem ju. Dones mi ju!“

Otec pokrútil hlavou a vrhol na mňa temný pohľad. „Neotravuj mamu!“

Odišiel a ja som si k nej sadla a nasala jej gardéniový parfum. „Mám ťa rada, maminka.“ Vzala som ju za ruku.

Odtiahla ju. „Teraz nie, Andrea.“

Zakryla som si tvár dľaňami a zavrela som oči. Otvorila som ich, až keď sa otec po pár minútach vrátil aj s mojou sestrou.

Aký krásny obrázok

Položil ju k mame z druhej strany. Sarai jej s plačom vyliezla na kolená. Pozerala som sa, ako jej matka zašla prstami do zlatých kučier. Naslepo sa ich dotýkala a skrúcala ich, akoby si chcela zapamätať každý vlas na sestrinej hlave.

„Andrea, musíme sa porozprávať.“ Otec mi pokynul, aby som za ním šla na chodbu.

Zohol sa ku mne a chytil ma tými veľkými rukami za plecia. „To, čo sa dnes stalo, je tvoja vina.“

„Prepáč,“ povedala som, hoci som nevedela, čo som spravila.

„Ak chceš, aby sa maminke polepšilo, nikomu nesmieš povedať, čo sa stalo. Musí to ostať naším tajomstvom. Navždy!“

3. kapitola

Bola som primalá na to, aby som pochopila, čo sa stalo v kúpeľni, ale podvedome som chápala, že na mojom detstve sa niečo zmenilo. Rodičia a ja sme sa stali strážcami spoločného tajomstva.

Mama strávila v nemocnici na Manhattane dva týždne. Nikdy som nezistila, či šlo o obyčajnú nemocnicu, alebo bola na psychiatrii, hoci som vždy predpokladala, že to bolo to druhé. Neskôr som sa dozvedela, že matke diagnostikovali hysterickú slepotu. Táto diagnóza sa mi bude celý život spájať s gréckou tragédiou a románmi z devätnásteho storočia. Zjednodušene povedané, hysterická slepota je zriedkavá neurologická reakcia vyvolaná stresom. V nemocnici a najbližších šesť rokov matka vysvetľovala incident takto: „Vošla som do kúpeľne a videla som, že manžel kúpe našu dcéru v studenej vode. Nezvládla som to.“ Pokiaľ viem, nikto to nikdy nespochybňoval.

Kým bola matka preč, otec ostal u kamaráta, ktorý býval neďaleko nemocnice, a o mňa a Sarai sa prišla postarať starká. Mala som ju rada, ale chýbala mi matka a strašne som sa bála, že sa už nevráti.

Naša mäkká buclatá starká mala husté hnedé vlasy a nosila bavlnené domáce šaty so zapínaním na strieborné cvočky a hlbokými vreckami plnými karameliek a vreckoviek. Mala dvojitú bradu a trochu dlhý nos. Matka po nej zdedila úsmev a vlasy, ale inak sa podľa mňa vôbec nepodobali. Tešilo ma, že som sa podala viac na matku ako na starkú, ale hoci som si to nerada priznávala, olivovou pleťou, plnými perami a úzkymi tmavými očami som sa zo všetkých najviac ponášala na otca.

Aký krásny obrázok

Starká u nás v byte spávala na rozkladacom gauči v obývačke. Mohla byť u rodičov v spálni, ale nechcela. „Nechám ju pekne pripravenú maminke, keď sa vráti,“ vysvetlila.

Zo všetkých síl som sa ju snažila poslúchať, hlavne preto, lebo Sarai v jednom kuse vrieskala, že chce mamu. „Je malá, nemôže za to,“ vysvetlila mi starká, keď som na to poukázala. „Ale ty musíš byť statočná.“ Zakaždým, keď mi to povedala, prikývla som, ale závidela som Sarai. Chcelo sa mi plakať. Chcela som sa hodiť o zem, kopať a búšiť pästami do zeme. Ale najviac zo všetkého som chcela starkej povedať, čo sa stalo v tej kúpeľni. Chcela som jej vliezť do náručia a priznať sa, že matka oslepla mojou vinou. Párkrát som to už-už spravila, ale potom som si spomenula na otcovo varovanie a hrdlo sa mi stiahlo skôr, než som dokázala sformovať slová.

„Je maminka naozaj tu?“ opýtala som sa starkej. Práve som sa vrátila zo škôlky a stáli sme pred zatvorenými dverami do spálne mojich rodičov.

„Už je doma, ale stále je slepá.“ Starká si ku mne klakla a položila mi dlane na plecía. Pohladkala ma po vlasoch. „Vieš, čo znamená, že je niekto slepý?“

Pri spomienke na ten večer v kúpeľni ma striaslo. „Maminka ma nevidí,“ povedala som. „Ale ja ju vidím. Môžem ju postískať?“ Dúfala som, že keď ma matka vezme do náručia a objímam ju, pochopí, ako ma to mrzí. Keď to zistí, možno ma bude chcieť znova vidieť. Keď som svojou neposlušnosťou spôsobila, že ochorela, možno by som ju láskou dokázala zase vyliečiť.

„Môžeš jej sedieť na kolenách, ale nesmieš sa vrtieť.“

„Môžem ísť za ňou?“ Vykrútila som sa starkej a začala som poskakovať z nohy na nohu.

Starká si priložila prst na pery. Chytila ma za ruku a otvorila dvere.

Matka sedela vo fialovom zamatovom kresle so zlatými nohami. V krémovom hodvábnom župane obrúbenom čipkou mi pripadala ako princezná z rozprávky. Chcela som sa k nej rozbehnúť a vrhnúť sa na ňu, ale starká mi nepustila ruku. Na bielizníku stála kytica žltých

Andrea Leebová

ruží a na nočnom stolíku zase váza plná gardénií. Spálňa voňala sladko a sviežo ako kvety a púder.

Sarai spala v detskej ohrádke vedľa matkinho kresla a ja som pocítila vlnu žiarlivosti. Prečo Sarai mohla ísť k matke prvá? Už som sa chystala rozfňukať, ale potom som si všimla, že na kraji postele sedí otec. Nevidela som ho, odkedy odišiel s matkou do nemocnice. Vstal a stisol starkej ruku.

„Ahoj, kráska,“ oslovil ma a zohol sa, aby ma zodvihol. Pritisol mi pery k uchu a zašepkal: „Nezabudni na naše tajomstvo.“

Na sekundu mi zovrelo žalúdok. Keď ma položil mame na kolená, na všetko ostatné som zabudla.

„Maminka!“ zakvílila som.

„Sed' pokojne!“ pokarhala ma starká.

Ale ja som nedokázala byť pokojná. Vrhla som sa matke okolo krku a objala som ju. „Strašne si mi chýbala.“ Zaborila som si tvár do jej pleca. Vdychovala som jej vôňu a chcela som s ňou ostať už navždy.

„Aj ty si mi chýbala,“ povedala, ale znelo to, akoby bola duchom kdesi ďaleko.

V snahe získať jej pozornosť som sa k nej tísila ešte tuhšie. „Mám ťa rada, maminka.“

Chcela som, aby ma pohladila po vlasoch a pobozkala, aby sa prstami dotkla mojej tváre. Lenže ona tam len sedela so spustenými pažami a odmietala sa ma dotknúť. Chcelo sa mi plakať, ale vedela som, že by to všetkých naštvalo.

Pár minút som jej sedela na kolenách a potom ma odtisla preč.

„Som unavená, potrebujem si ľahnúť,“ vyhlásila.

„Ale veď som len...“

„Poďme sa všetci pohrať do detskej izby,“ navrhla starká a zodvihla Sarai.

Zvesila som hlavu a vykročila k dverám. „Andrea!“ zavolala na mňa matka.

Obrátila som sa, takmer som sa neovládla a rozbehla sa naspäť k nej. „Áno, maminka?“

„Buď dobrá a poslúchaj ocka. Rob, čo ti hovorí!“ Civala pritom na mňa nevidomými očami.

4. kapitola

V edela som, že matka sa bojí, a v nasledujúcich týždňoch som robila všetko preto, aby sa cítila lepšie. Každý večer som sa ponúkala, že jej prečítam rozprávku. Každý večer ma odmietla. Sedávala som osamote v detskej izbe s otvorenou knihou. Na čítanie som bola príliš rozrušená, plakala som, slzy sa mi rozpíjali na stránkach knihy a modlila som sa, aby si to matka rozmyslela. Chcela som, aby ma znova objala a mala ma znova rada ako pred tým kúpeľom. Ale zo všetkého najviac som chcela, aby mi odpustila.

Matkino odmietanie ma zraňovalo spôsobom, ktorý som ešte nevedela pomenovať. To ona ma naučila čítať a často mi opakovala príbeh, ako sa jej to podarilo. „Len čo som si ťa priniesla domov, začala som ti čítať,“ vysvetľovala. „Už ako dvojročná si ma začala napodobňovať. Prečítala som ti slovo a ty si ho zopakovala. Ani som sa nenazdala a opakovala si celé vety. Potom si jedného dňa z ničoho nič otvorila novú knihu, ktorú sme spolu ešte nečítali, a sama od seba si prečítala celé dve vety. Bez jedinej chyby. Nemohla som tomu uveriť.“ Zbožňovala som ten príbeh, a hoci som si na nič z toho nepamätala, keď ho matka rozprávala, predstavovala som si, ako mám dva roky, sedím pri nej, opakujem po nej slová a nakoniec ich po prvýkrát začnem čítať. Predstavovala som si, ako čítam a ona ma pritom objíma a bozkáva.

V to ráno, keď sa matke vrátil zrak, som nebola doma, ale neskôr po mňa so starkou prišli do školy. Jej slepota trvala čosi vyše mesiaca. Blížil sa Halloween a okná i dvere školy sme mali vyzdobené čarodejnicami, tekvicami a duchmi vystrihnutými z papiera. Stála tam v čiernych trojštvrťových nohaviciach a červenej koženej bunde s líščím

golierom. Napriek sivej zamračenej oblohe mala na očiach mačacie slnečné okuliare. Vedľa Sarai v kočiku stála starká.

„Maminka!“ Rozbehla som sa k nej, ale bála som sa jej bez dovolenia dotknúť, a tak som pár centimetrov od nej zastala.

Matka vykročila a načiahla sa ku mne. „Moje krásne dievčatko, ukáž sa mi.“ Nadvihla si okuliare. Keď sa nám stretli oči, obe sme sa rozplakali.

V ten večer mi dovolila, aby som jej čítala. Otec bol v škole a starká kúpala Sarai, takže sme ostali sami. Prečítala som jej rozprávku *O sladkej kaši* od bratov Grimmovcov o dievčatku, ktoré nájde zázračný hrniec kaše. Keď som skončila, zatlieskala mi a pritiahla si ma k sebe ako kedysi. Vdychovala som vôňu jej gardéniového parfumu a túžila som tak zotrvať navždy.

Starká s nami ostala ešte týždeň. „Kým si maminka zvykne,“ vysvetlila. Keď odišla, zase sa z nás začala stávať normálna rodina a dúfala som, že väčšina vecí sa vráti do normálu. Väčšina sa naozaj vrátila. Matka varila, upratovala, nakupovala a starala sa o mňa a sestru. Navonok všetko vyzeralo ako predtým. Lenže na matkinom správaní ku mne sa čosi zmenilo. Nekričala na mňa ani ma nebila, ale správala sa, akoby ma nechcela mať pri sebe. Už nikdy viac mi nedovolila, aby som jej čítala, hoci som to skúšala. Čím viac som sa snažila, aby ma mala rada, tým viac ma odmietala.

V júni, sedem mesiacov po tom, ako sa matke vrátil zrak, a osem mesiacov po tom kúpeli, začal otec učiť na vysokej škole na Long Islande. Vďaka novej práci a tomu, že naďalej robil na strednej škole futbalového trénera, si rodičia mohli dovoliť kúpiť nový dom v Commacku na Long Islande.

Svetlozelený bungalov stál medzi takmer identickými pastelovými domčekmi. Na trávnom dvore pred domom rástla vrbica a vzadu na dvore zase tráva, kde bola aj terasa, hojdačky a sladký voňavý orgován. Matka mi povedala, že je to ako mať súkromné ihrisko. Dom mal tri spálne a z jednej malej miestnosti si otec spravil pracovňu. So Sarai sme mali dostať každá vlastnú izbu. Tá predstava ma potešila, ale